

Σπήλαιον « Κατακομβῶν » Ἰωαννίνων

Ἄριθ. Σπηλ. Μητρώου 6375

Ἰὺπό Ἄννας Πετροχείλου

ΘΕΣΙΣ

Τὸ σπήλαιον διανοιγεται κάτω ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Μουσεῖον τῆς πόλεως Ἰωαννίνων σὲ ἀπόσταση ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τὴ παραλίμνια ὁδὸ. Κτισμένος τοίχος ὕψους 10 π.μ. καλύπτει τὴ πανύψηλη εἴσοδο του καὶ τὴν καθιστᾷ ἀόρατη.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Κατὰ τὸν Ἱστορικὸ κ. Σ. Ζοῦμπο, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτῆ, γιὰ τὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ὁ Ἄλῃ Πασᾶς ἀπρόσβλητη πυριτιδαποθήκη μέσα στὸ κάστρο του, χρησιμοποίησε τὸ πρῶτο τμήμα τοῦ σπηλαίου. πὺ εἶχε πολὺ πλατεῖα καὶ ὑψηλὴ εἴσοδο καὶ τὸ διαμόρφωσε σὲ ἀποθήκη.

Ὁ τοίχος τῆς ἀποθήκης ἔχει πᾶχος 1,5 μ. καὶ δεῦτερο ὄροφο μὲ παρατηρητήρια πρὸς τὴ λίμνη.

Γιὰ τὴ νὰ εἶναι ἀόρατη καὶ ἀπρόσιτη ἔχει κτισθῆ, ἐμπρὸς τῆς καὶ δεῦτερος τοίχος ἀσφαλείας, ὕψους 10 μ.π. μὲ ἐνδιάμεσο κενό.

Μέσα στὴν ἀποθήκη κτίστηκαν χαμηλὰ βάθρα, ὅπου τοποθετοῦσαν πρῶτα χονδρὰ ξύλα καὶ πάνω τους —κατὰ σειρὰν— τοὺς σάκκους μὲ τὴν πυρίτιδα. Ἴσως γιὰ τὴ προστασία τῆς ἀπὸ τὴν ὑγρασία.

Ἀπέναντι ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῆς ἀποθήκης —πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν— εἶχαν κτισθῆ τρεῖς κατὰ σειρὰν δωμάτια, γιὰ τὴ μόνιμη ἐγκατάσταση τῶν φρουρῶν τῆς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀπομονωθῆ τελείως τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου. Σήμερα σώζονται ἐλάχιστα ἔχρη στίς βάσεις τους, καὶ μιὰ μικρὴ κτιστὴ εἴσοδος πρὸς τὸ σπήλαιο.

Ὁ φωτισμὸς αὐτοῦ τοῦ χώρου προσέρχεται ἀπὸ ἀκάλυπτο τμήμα τῆς ὀροφῆς τοῦ σπηλαίου, (πάνω ἀπὸ 10 μ. ὕψος) πὺ βρίσκεται στὴν ἀρχὴ τοῦ τοίχου τῆς πυριτιδαποθήκης.

Ἡ μοναδικὴ προσπέλαση πρὸς τὴν πυριτιδαποθήκη θρίσκειται μέσα στὸ Φρούριο, πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Μουσείου. Εἶναι σῆραγξ ἐλικοειδῆς καὶ κλιμακωτὴ λαξευμένη στὸ θράχο του —κατὰ τμήματα— καὶ ἀσφαλισμένη μὲ σιδερένια πόρτα, γιὰ αὐτὸ σήμερα λέγεται «Κατακόμβες». Μετὰ τὴν εἴσοδο στὸ δεξιὸν τοῖχο, εἶναι χαραγμένη ἡ χρονολογία 1815, πάνω σὲ τσιμεντοσουβά, πὺ δείχνει, πότε τὸν ἐπεσκεύασαν κακό τεχνα.

Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι σ' αὐτὰ τὰ «μπουντρούμια», πὺ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ φυλακῆς, ἔβηκαν μαρτυρικὸ θάνατο ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἥρωες τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅπως ὁ Α. Κατσαντώνης, ὁ Βλαχάδας καὶ ἄλλοι.

Ἄρκετο εἶναι οἱ ἐπισκέπται τῶν Κατακομβῶν, ὅμως κανεὶς δὲν εἶχε ἀποφασίσει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ σπήλαιό τους.

Τὸν Ἰανουάριο ἐ.ἔ. ὁ ἐπιμελητὴς Δημοτικοῦ Μουσείου κ. Γ. Σουλιώτης καὶ ὁ φωτογράφος κ. Ν. Γκογκώνης, ὕστερα ἀπὸ ἐντολὴ τοῦ Δημάρχου Ἰωαννίνων κ. Μπέγκα εἰσχώρησαν σ' αὐτὸ καὶ οἱ ἐντυπώσεις των μὲ φωτογραφίες δημοσιεύθηκαν στὸν καθημερινὸ τύπο Ἰωαννίνων. Ὁ δραστήριος Νομάρχης κ. Ν. Χανδρᾶς ἀφ' οὗ ἐξασφάλισε τὶς σχετικὰς δαπάνες, εἰδοποίησε τὴν Ἑλλ. Σπηλαιολογικὴ Ἑται-

Ἡ εἴσοδος τῶν «Κατακομβῶν» ὅπου καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς καταβάσεως πρὸς τὸ σπήλαιο.

Φωτ. Λ. Χατζηλαζαρίδης

ρία, δι' ἐγγράφου του, γιὰ τὴν ἐξερεύνησή του. Ἡ Ε.Σ.Ε. ἀνέθεσε τὴν ἐξερεύνησὴν τοῦ σπήλαιου στὴν γράφουσα. Συνεργάται τῆς ἦσαν ὁ κ. Α. Χατζηλαζαρίδης τελειόφοιτος τῆς Γεωλογίας, ὁ ὁποῖος ἠσχολήθη μὲ τὶς Γεωλογικὰς παρατηρήσεις τῆς περιοχῆς τοῦ σπηλαίου καὶ ἡ Δις Σ. Καραπαναγιωτίδου. Ἡ ἐξερεύνηση πραγματοποιήθηκε τὸ Μάρτιο τοῦ 1976.

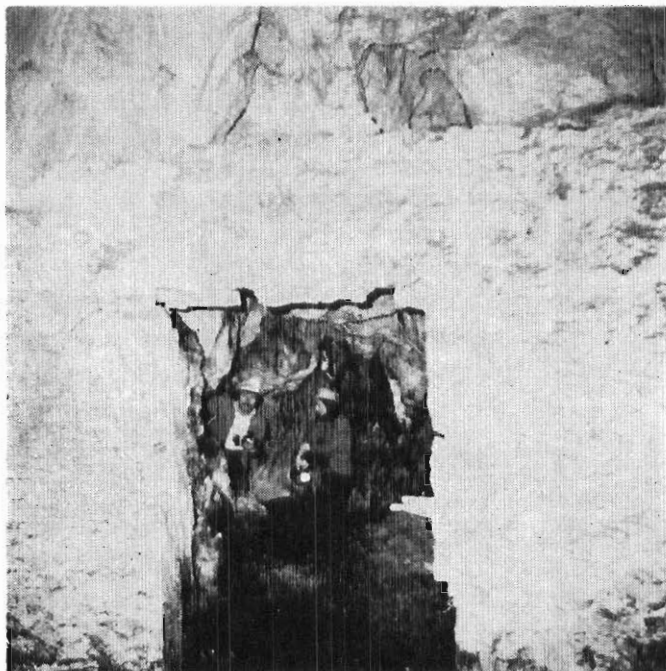
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

Ἡ φυσικὴ εἴσοδος τοῦ ἔχει διαστάσεις: πλάτος 16 μ. καὶ ὕψος 1,5 μ.π. Σή-

μερα είναι κλεισμένη όπως ανέφερθη με κτίσματα και μόνο μια κτιστή πόρτα πλάτους 1 μ. και ύψους 2 μ. επιτρέπει την διείσδυση σ' αυτό.

Ακολουθούν δύο διάδρομοι: Ένας προς τα εμπρός και άλλος προς τα δεξιά.

Ο πρώτος έχει διαστάσεις 4X4X1,40, (μήκος, πλάτος, ύψος) που καταλήγει στο πρώτο θάλαμο του σπηλαίου με διαστάσεις 7X8X2,5 μ. Ο θάλαμος έχει δύο εσοχές στο κέντρο του αριστερού τοίχου του και άλλη στο τέλος του δεξιού τοίχου του, μήκους 3 μ.π. Η όροφή του καλύπτεται από σταλακτίτες.

Η είσοδος του σπηλαίου κλεισμένη με κτιστό τοίχο.

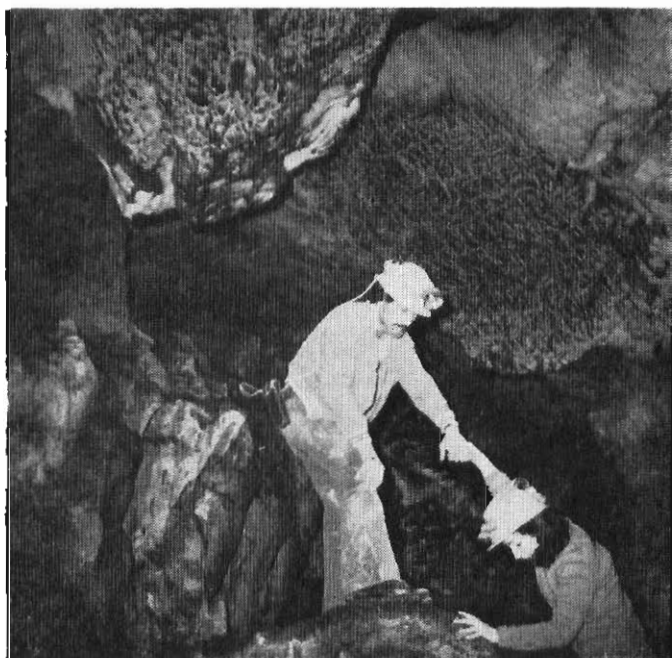
Φωτ. Άννας Πετροχείλου

Ο δεύτερος διάδρομος έχει διαστάσεις: 5X1,5X4. Στο τέλος του στρέφει αριστερά με διαστάσεις 11X2 - 0,5X3 - 0,5 μ. Πριν από το τέλος του, 5 μ. περίπου, άνοιγμα 1X0,4 τόν συνδέει με τον πρώτο θάλαμο. Οι τοίχοι του διαδρόμου μετά τη στροφή καλύπτονται από σταλακτιτική ύλη.

Στο τέλος του ο πρώτος θάλαμος χωρίζεται από τον δεύτερο με ογκώδη κοιλώνα και μικρότερες προς τα δεξιά της. Προς τα αριστερά της άνοιγμα πλάτους 1X2 μ. επιτρέπει τη διείσδυση στο δεύτερο θάλαμο με διαστάσεις 8X10X2 - 0,8 μ.

Ο δεύτερος θάλαμος είναι κατηφορικός προς τα δεξιά, και καταλήγει στη μέν αρχή του σε λίμνη με διαστάσεις 3X1,5 μ. και χαμηλή όροφή, στο δε τέλος

του διανοίγονται τρεις διακλάσεις προς τρεις διαφορετικές κατευθύνσεις. Ἡ πρώτη ἀριστερά, ἔχει μήκος ὄρατό 4 μ.π., βάθος 2 μ. με νερό καὶ ὕψος ὄροφης 5 μ. Τὸ πλάτος της δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,5 μ. Ἡ δευτέρα διανοίγεται στὸ ἴδιο ὕψος τοῦ δαπέδου σὲ μήκος 4 μ.π. Χ 0,5 πλ. Χ 3 μ. ὕψος. Ἡ τρίτη —δεξιὰ— διανοίγεται εἰς ὕψος 0,5 μ. με διαστάσεις 3Χ0,5Χ0,5 μ. Πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ θαλάμου — πρὸς τὰ ἀριστερά— στὸ δάπεδό του ὑπάρχει μεγάλη ποσότης γουανὸ (κόπρος νυκτερίδων) καὶ ἀμέσως ἀρχίζει διάδρομος με διαστάσεις 8Χ3Χ4 μ. Στὸ τέλος τοῦ

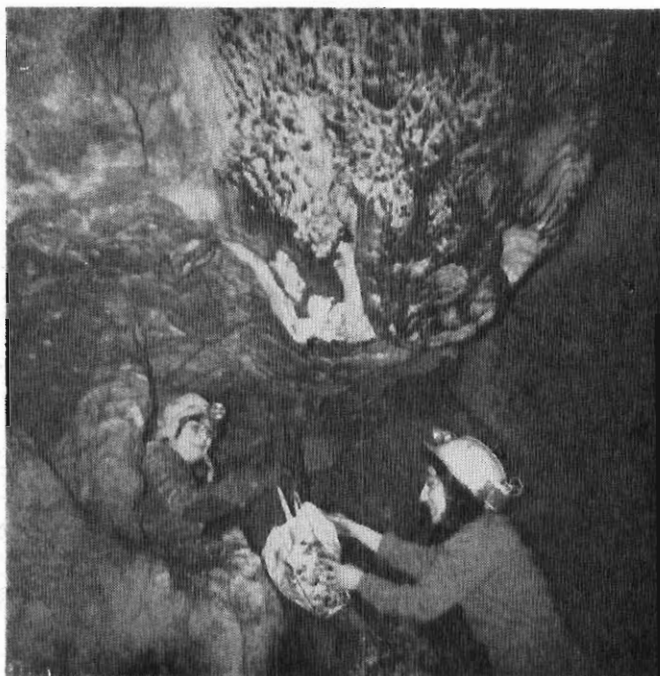
Ἀνάβασμα στὸν ὀγκόλιθο πρὶν τὸν «ἐξώστη».

φωτ. Ἄνας Πετροχείλου

διαδρόμου πρὸς τὰ ἀριστερά διανοίγεται ἀνηφορική ἐσοχή με διαστάσεις 2,5Χ1Χ 1 μ. Δεξιότερα διανοίγεται στενή διάκλασις μήκους 6 μ.π., πού συνδέεται με ἄλλην. —Θὰ περιγραφῆ ἀργότερα.— Ὁ διάδρομος πρὸς τὸ τέλος του συνεχίζει πρὸς τὰ δεξιὰ σὲ μήκος 3 μ. γὰ νὰ συνδεθῆ με τὸ Τρίτο θάλαμο τοῦ σπηλαίου διαστάσεων 8Χ5Χ4,5 μ. Ὅγκολιθοὶ ἀποσπασμένοι ἀπὸ τὴν ὄροφή χωρίζουν τὸ θάλαμο εἰς 2 τμήματα.

Στὸ πρῶτο τμήμα ἀριστερά, διανοίγεται διάκλασις διαστάσεων: 5,5Χ0,5Χ 5 μ., πού στὸ τέλος της, πρὸς τὰ ἀριστερά, συνδέεται με τὴ προαναφερθεῖσα διάκλαση πού θρῖσκειται στὸ τέλος τοῦ προηγούμενου διαδρόμου.

Στήν ίδια διεύθυνση τῆς διακλάσεως διανοίγεται διάδρομος με διαστάσεις: 8X1,5X4 μ. Στήν ἀρχή του ἀριστερά ὑπάρχει ἐσοχή με μικρή λιμνούλα. Στό τέλος του ἀνοιγμα πλάτους 4 μ. ὀδηγεῖ σέ πολύ ἐπικλινή θάλαμο με διαστάσεις: 10X4,5X1,5. Πρὸς τὰ ἀριστερά ὁ θάλαμος, σ' ὄλο του τὸ μῆκος, καλύπτεται ἀπὸ νερά, ἐνῶ πρὸς τὰ δεξιὰ εἶναι πολύ ἀνηφορικός. Στό ἀνώτατο σημεῖο του, ἴσως νὰ ὀδηγή σέ ἄλλο τμήμα, ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς πολύ χαμηλῆς ὀροφῆς του καὶ τὸ πλούσιο διάκοσμό του εἶναι ἀδύνατη ἢ προσπέλασή του χωρὶς καταστροφές.

Ἀνάβασμα στὸν «ἐξώστη».

Φωτ. Λ. Κατζηλαζαριδη

Τὸ δεύτερο τμήμα τοῦ τρίτου θαλάμου εἶναι πρὸς τὰ δεξιὰ κατηφορικό.

Στό τέλος τοῦ δεξιοῦ τοίχου του, διανοίγεται διάκλασις με διαστάσεις: 4X X0,6X5 μ. πού στό τέλος τῆς συνεχίζει πρὸς τὰ ἀριστερά σέ μῆκος 5 μ.π., με τίς ἴδιες διαστάσεις.

Πρὸς τὰ ἀριστερά του ὁ θάλαμος, σέ ὄλο του τὸ μῆκος καὶ σέ ὕψος 3 μ., ἔχει ἀνηφορικό ἐξώστη πλάτους 6 μ. Στό ἀνώτατο σημεῖο τοῦ ἐξώστη ἔχουν ἀναπτυχθῆ κατὰ σειρὰν, σταλακτίτες καὶ σταλαγιμίτες, πού τὸν χωρίζουν ἀπὸ τὸ ἐπόμενο κατηφορικό παράλληλο τμήμα του. Ὁ πλούσιος διάκοσμός του ἀπὸ κολωνάκια, σταλαγιμίτες, λεκάνες με νερά καὶ πολύ χαμηλὴ ὀροφή, δυσχέρανε πολύ

τις μετρήσεις του, οι οποίες έγιναν μέχρι τα προσιτά τμήματά του.

Πρός τὸ τέλος τοῦ ἐξώστη —ἀριστερά— διανοίγεται τεράστιος θάλαμος, πρῶτα ἀνηφορικός καὶ μετὰ κατηφορικός με διαστάσεις: 28X13X0,4 - 1,5 μ. Εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγραφῆ ὁ πλούσιος στολισμὸς αὐτοῦ τοῦ θαλάμου, ποὺ ἐξ αἰτίας του οἱ μετρήσεις ἔγιναν με μεγάλη δυσκολία. Μόνο στὸ τελευταῖο τμήμα του τὸ δάπεδο εἶναι ἐλεύθερο ἀπὸ ἐμπόδια καὶ ἡ ὄροφή του ἔχει ὕψος 3 μ. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, πρὸς τὸν ἀριστερὸ τοῖχο, ἔχει διάκοσμο καὶ λεκάνη με νερά.

Μετὰ τὸν «ἐξώστη» χαμηλὲς ὄροφές, ἀλλὰ πλουσιώτατος διάκοσμος.

Φωτ. Λ. Χατζηλοζαρίδη

Πρὸς τὸ δεξιὸ τοῖχο ὑπάρχει ἀνηφορικό τμήμα, ποὺ καταλήγει σὲ ἄνοιγμα. Αὐτὸ ὁδηγεῖ στὸ τελευταῖο, κατηφορικό καὶ παράλληλο τοῦ προηγούμενου θάλαμο τοῦ σπηλαίου.

Τὸ πλάτος του στὴν ἀρχὴ εἶναι μόλις 4 μ., ἐνῶ στὸ κατώτατο τμήμα του φθάνει τὰ 18 μ., ποὺ καλύπτονται ἀπὸ ἀβαθῆ λίμνη. Τὸ ὕψος τῆς ὄροφῆς κυμαίνεται ἀπὸ 0,5 - 1,2 μ.

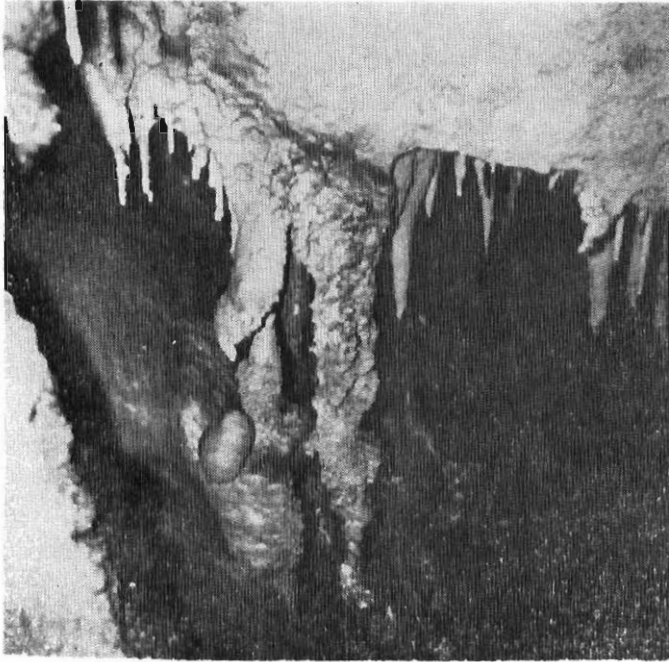
Καὶ αὐτὸς ὁ θάλαμος παρουσίασε μεγάλες δυσχέρειες στὶς μετρήσεις του, ἐξ αἰτίας τοῦ πλουσιώτατου διακόσμου του καὶ τῶν χαμηλῶν ὄροφῶν του.

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Τὸ σπήλαιο ἐκτείνεται ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΑ εἰς κατ' εὐθείαν γραμμὴν 80 μ. περίπου. Οἱ διάδρομοί του ἀνέρχονται εἰς 300 μ. περ. συνολικῶς. Καταλαμβάνει ἔκτασιν 1450 τετραγ. μ. (πρὸς τὸ παρόν).

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΑ

Ἡ θερμοκρασία τοῦ σπηλαίου τὸν Μάρτιο τοῦ 1976 ἦταν 12°C, ἡ ὑγρασία 100%.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ σπηλαίου χαρακτηριστικὸς δίοσμος.

Φωτ. Λ. Χοτζηλαζορίδη

ΒΙΟΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐὰν καὶ δὲν ἔγιναν εἰδικὲς ἔρευνες, ἤμεις διεπιστώθη ὅτι ζοῦν μέσα στὸ σπήλαιο νυχτερίδες καὶ δολιχόποδα.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τὸ σπήλαιο τῶν «Κατακομβῶν» τοῦ Κάστρου Ἰωαννίνων θεωρεῖται τουριστικὸ διότι:

- 1) Συνδέεται μὲ τὴν Ἱστορία τῶν Ἰωαννίνων.
- 2) Βρίσκεται ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ συγκεκριμένα κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο ποὺ ἤγμασε τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας.
- 3) Ἔχει πλουσιώτατο διάκοσμο μετὰ τὸν τρίτο θάλαμο τοῦ σπηλαίου.
- 4) Ἀξιοποιούμενο θὰ ἐνισχύσῃ τὴν τουριστικὴ κίνηση στὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ θὰ προσθέσῃ ἐνδιαφέρουσα ποικιλία τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κάστρου.

